

A MPR 54. konferenciája, 2012.

Rekapituláció

2013. május 19.

A konferencia címe: **A cselekvés ideje. Az érvényes társadalmi cselekvés tere a keresztény értelmiségi számára napjainkban**

A konferenciának ez a témája egyenesen következett a 2011-es 53. kongresszus témájából: *Kihívások és felelősségek*, amelyet együtt tartottunk az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetemmel és egyúttal a 6. magyar ökumenikus találkozó is volt Balatonszárszón 2011. április 27. és május 1. között. A konferencia előadásaiából és korreferátumaiból szerkesztett kötet (SZÁRSZÓ 2011) hozzáférhető.

(0) 2012-ben azonban már egészen más koncepció alapján szerveződött ez az éves nagyrendezvény. Hozzáfoglunk ugyanis a MPR éves nagyrendezvényeinek újra gondolásához.

(0.1) Eddig a nagyrendezvényeket kongresszusnak hívtuk. A KMÉM 1991-es győri kongresszusa (és a MPR magyarországi megjelenése) óta azonban folyamatos kihívás volt a kongresszus megfelelő (méltó) megrendezése és a magyarországi résztvevők pénztárcája körüli feszültség feloldása. Ez végül is sikertelennek tekinthető. Sokféle módot és rafinériát alkalmaztunk, a várt eredmény azonban elmaradt. A kongresszusok nem tudtak önfinanszírozóvá válni és az idők során, ahogy csökkent a külföldről érkező Pax Romana tagok száma, ez egyre nyilvánvalóbbá vált.

A 2011-es kongresszus látogatottsága, illetőleg a Pax Romanás részvétel világosan mutatta, hogy elérkeztünk a határokhoz. A 21 regisztrált résztvevő (javarészt egy-egy napos részvétellel) az egyébként 160 fős kongresszuson igen szemet szűrő és valóban diszfunkcionális volt – még akkor is, ha figyelembe vesszük a helyszín nehéz megközelíthetőségét és a részvétel kiugróan magas költségét.

(0.3) Három irányban volt elképzelhető az újragondolás: a nagyrendezvény megnevezését illetően (0.3.1), a szerkezetét illetően (0.3.2) és a tartalmát illetően (0.3.3).

(0.3.1) Lehetetlen volt nem észrevenni, hogy funkcióváltás szükséges. A külföldről érkező magyar Pax Romana tagok egyre kevésbé igénylik a rendezvény magyarságápoló funkcióját, a magyarországi Magyar Pax Romana tagok pedig egyre inkább keresztény értelmiségi létük tartalmas megerősítésére számítanak. Ezért volt a javaslat, hogy a továbbiakban a kongresszus helyett konferenciáról beszéljünk. A folyamatosság érzékeltetését pedig a számozás folyamatosságával oldjuk meg, így lett az 53. kongresszus után az 54. konferencia.

(0.3.2.1) A nagyrendezvények legköltségigényesebb szelete, nyilvánvalóan, mindig is a helyszín, a szállás, az ellátás és esetenként az utazás volt. Ha olyan helyre visszük a konferenciát, ahol könnyen, esetenként olcsón lehet megszállni, például azért, mert sok szálláshely van, akkor nyugodtan rá lehet bízni a konferencián részt venni óhajtókra, hogy maguk gondoskodjanak a szállásukról. Az étkezést illetően ez még inkább így lehet. Vagyis az volt az ajánlat, hogy nagyvárosban legyen a helyszín; a javaslat szerint Budapesten.

(0.3.2.2) A következő fontos kérdés a konferencia időtartama. Eredetileg ez a Húsvét utáni hetet tette ki: keddtől vasárnapig. Aztán fokozatosan csökkent: először a szerda délután honosodott meg kezdésként majd a vasárnapból lett szombat dél. Legutóbb szerda este kezdődött, csütörtök és péntek voltak az érdemi napok és akármit csináltunk is, a szombat délelőtt már csak névleg volt kongresszusi (fél)nap. Ezek érthető mozgások. A magyarországi résztvevőknek szabadságot kell kivenniük erre az időszakra, amely szabadságos napokkal érhető módon mindenki takarékoskodik. Ezért az volt a javaslat, hogy a konferencia ne egyvégtében történjen meg. Legyen három konferencia időszak egy évben: Pünkösdi hetében (péntek délután és szombat egész nap); szeptember második felében (az iskolaév megkezdését követően): egy nap, célszerűen a szombat (ez végül is 2012-ben december 1-e volt); a harmadik szakasz pedig a következő év januárjában ugyancsak egy nap (ez most áprilusra tolódott). Az első szakasz a választott téma felvetését adná, a harmadik az eredmények összegyűjtését és rendszerezését jelentené; míg a második annak a diszkusszióknak egy menet közbeni áttekintését, amelyet a témafelvetés indít (az első találkozásokor) és a januári összejevetel zár le (a harmadik találkozásokor).

Egészen biztosan, ez a forma a résztvevőktől nagyobb aktivitást igényel, közelebből: valódi részvételt és nem csak jelenlétet. Ami ugyanakkor nem jelenti azt, hogy aki csak figyelni akar, ne vehetne részt az egész folyamatban.

Sőt, megszerveztük ezeknek a konferenciáknak a folyamatos dokumentációját a www.egyhazestarsadalom.hu online folyóiratban és a diszkusszióra is ott teremtettünk alkalmat. Ez egyúttal azt is jelentheti, hogy ha valaki résztvevő nem tud a három alkalom közül valamelyikén megjelenni, akkor ettől még teljes értékű résztvevője tud lenni az egész intellektuális erőfeszítésnek.

Ezen az on-line felületen megjelenhetnek a nyitóelőadások, az előadásokról készült videók; az előadásokat diszkutáló hozzászólások, blog jellegű megjegyzések, az esetleges nemzetközi összefüggéseket taglaló szövegek; a záró összefoglalások, nyilatkozatok és így tovább. És mindez történhet folyamatosan. Ami egyáltalán nem teszi feleslegessé a téma lezárását követően az anyag esetlegesen könyv formájában való publikációját sem.

(0.3.3) A 2012-es konferencia témáját illetően a javaslat szerint érdemes volna a tematikában is törekednünk a folyamatosságra: az utóbbi kapcsolódjon valamiként az előzőhöz.

Ennek megfelelően a 2011-es kongresszus zárónyilatkozata (SZÁRSZÓ 2011) a MPR-át valamiféle folytatásra kötelezi. A MPR elmúlt évekre eső tevékenységei, illetőleg tervei között azonban található még más olyan vállalkozás is, amit mindenképpen érdemes előzményként tekinteni. Így például a *Következő lépés* című három részes előadássorozat és néhány tervezett, de meg nem valósult projekt. A zárónyilatkozat cselekvésre való felszólítása indokolta a 2012-es konferencia témát: *A cselekvés ideje. Az érvényes társadalmi cselekvés tere a keresztény értelmiségi számára napjainkban*. Vagyis keressük a cselekvés lehetőségét a MPR által megtestesített értékek mentén mezo szinten.

(1.1) A konferencia tehát három részből áll. Az *első szakasz*, amelyben megjelölünk egy évnyi intellektuális programot: 2012. június 1-én és 2-án, pénteken és szombaton volt a budapesti *Párbeszéd Házában*.

A következő előadások hangzottak el:

- Amire a történelmi örökség figyelmeztet *Rainer M. János* szerint;
- Van-e valódi társadalmi igény a kereszténységre a mai Magyarországon? *Babarczy Eszter* szerint;
- Mit vár a keresztény értelmiségtől *Balanckenstein Miklós* és *Wildmann János*;
- Mi következik a (mezo)társadalmi átalakulásokból? *Karácsony András* és *Csigó Péter* szerint.

Az előadásokat minden esetben diszkusszió követte. Az előadások és a diszkusszió anyaga hozzáférhető az *Egyház és a Társadalom* oldalain.

A *második szakaszt* 2012. december 1-én, szombaton tartottuk az *Evangélikus Egyház Pesti Gyülekezeti Nagytermében*.

Két előadás hangzott el:

- Szárszó mai értelme *Nagy Endre* szerint;
- A keresztény értelmiségi cselekvési lehetőségei a mai Magyarországon *Pogátsa Zoltán* szerint.

Mind két előadáshoz volt korreferátum: Nagy Endréhez *Aczél Petra* szólt hozzá, Pogátsa Zoltán előadását *Simonyi Andrea* és *Bánki Miklós* prezentációja követte. Ez esetben is, mindkét előadást és korreferátumot után diszkusszió következett. Anyaguk ugyancsak hozzáférhető az *Egyház és Társadalom* oldalain.

Mint hogy a konferencia eredményességnek nem csak az aktív részvétel a feltétele, hanem az aktivitáson túl a felkészültség is, ezért azt kértük az előadóktól, hogy ajánljanak előzetesen olvasmányokat és felhívtuk a figyelmet a MPR korábbi projektjeire is. Ezek az anyagok is megtalálhatók az online felületen.

A két szakaszban megjelentek száma meghaladta a százat és utóbb is jó néhány hozzászólás jelent meg az online felületen.

(1.2) Az előadások és a diszkussziók összességükben visszaigazolták azt, hogy ha elérkezettnek véljük az időt arra, hogy a korábbiaknál elmélyültebben gondolkozzunk a dolgainkról a mai magyar társadalomban, akkor a korábbiaknál még alaposabban kell elemeznünk azt a társadalomtörténeti helyzetet, amit örököltünk. Lényegében ehhez járult hozzá gondolataival Aczél Petra, Csigó Péter, Karácsony András, Nagy Endre, Pogátsa Zoltán és Rainer M. János.

A magyar értelmiség teljesítménye (benne a keresztény értelmisége is) nagyon alacsony az elmúlt évtizedekben. Természetesen vannak kivételek. Ahhoz, hogy ez megváltozzék, ami kívánatos volna, meg kell érteni például (Rainer M. János gondolataihoz kapcsolódva), hogy mik azok a bűvópatakon a magyar társadalomban, amelyek időnként megjelennek, majd ismét láthatatlanná válnak, de nyilván láthatatlanságukban is hatnak. Ahhoz, hogy ez megértsük, dolgoznunk kell a témában. A darvadozás, az önsajnáló attitűd már nem elég. Talán korábban sem volt az.

Meg kell értenünk, hogy az elmúlt évtizedben, kettőben, a társadalom igen alaposan átalakult, pontosabban átstrukturálódott: makrotársadalmi szerkezetek helyett mezotársadalmiak jelentek meg és határozzák meg egyre inkább a világunkat. A megértésen túl meg kell tanulnunk ebben az új világban való élest, ehhez az új világhoz való sikeres alkalmazkodást is. Ehhez pedig a közelmúlt megértésén túl előre tekintés szükséges, a világos jövőkép megfogalmazása.

Végül, de nem utolsósorban, rögzíteni érdemes, hogy erőteljesen megszólalt a konferencián egy olyan hang is (Babarczy Eszteré), amely azt mondja, hogy attól függetlenül, hogy a hang gazdája hol áll a világban, fontos volna tudnia egy-egy kérdésben a keresztény álláspontot, szempontot. Jól keretezte ezt a vallomások megszólalást Blanckenstein Miklós és Wildmann János távolságot tartó előadása.

(2) A konferencián megjelentek olyan gondolatok, témák is, amelyek részben feladatot adnak a jövőre nézve, részben pedig gondolkodni valót arra vonatkozóan, hogy mi is következik mindebből. Néhány fontosabb ezek közül:

- Az 1940-es évek Szárszója több szempontból továbbra is időszerű jelszó és cselekvési feladatkör, ha van bátorságunk kényes kérdéseket is mérlegelni: (1) az akkorinál ma még súlyosabb hazai tömeges elszegényedés láttán; (2) a társadalom végzetes kettészakadása láttán; (3) az akkoriban fokozódóan fenyegető demokráciaellenes jobbra tolódásának (a Horthy-rendszerre egyre súlyosabban nehezedő náci befolyás és a nyilas hatalomátvétel minden borzalmas következményével) és a világháború befejeztével a köztársaság hiába remélt tartós visszaállításának mai párhuzamaira gondolva; (4) a Szárszón megkísérelt (de sajnos tragikusan sikertelen és ellenpéldául kínálkozó) nemzeti és társadalmi együttműködést és szolidaritást szolgálva.
- Magyarország kiszakadt a visegrádi országok közül, ami minden területen meghatározza a mozgásteret, szociális, egészségügyi, oktatási, kulturális stb. téren. A gazdasági összehasonlításról jó áttekintés található itt: http://hvg.hu/gazdasag/20130118_KozepEuropa_szegenyhaza_leszunk
A MPR szolgálatot tehetne azzal, ha segítene feltárni azokat a társadalmi mechanizmusokat, amelyek miatt nemcsak, hogy a nyugati országokhoz képest állt meg a felzárkózásunk kb. 8-9 éve, de a hasonló történelmű szomszédoktól is elmaradunk. Elméleti előadásokon túl segíthetne a civil társadalom szereplői közötti konkrét kapcsolattépítésekkel (ahogy ezt eddig is tette). Minthogy a magyar társadalomban óriási tudás-, készség- („skill” és nem jó szándék értelemben) hiány van ahhoz, hogy egy sikeres 21. század eleji európai ország legyen. Az ebből fakadó kudarcokat egy áldozati szereppel kompenzálja. A hajdani Trianon áldozata szerepnek még volt valóság tartalma, ma az EU, az IMF, a globalizáció áldozata szerep önsorsrontó téveszme.
- Vigyázó szemünket demokratikus jogállamunk súlyos hiányosságaira, valamint szélső jobb felé tolódására kellene függesztenünk, szemmel tartani az európai eszméktől való távolodását is; figyelniük kellene a jelenleg folyó alkotmányozási, alkotmány módosítási dömpingek gyaníthatóan rossz következményeire!
- Folyamatosan tájékozódni kellene a jó gyakorlatokat kutatva a világban és közreműködni meghonosodásukban Magyarországon.
- Nem halogathatjuk a muszlimokkal való párbeszéd megkezdését sem.
- Járjuk-e a Morel Gyula által élénk állított egyházi tradíciókritika útját?
- Van-e teendők azzal, hogy az új egyházi törvénykönyv eltávolodást jelent a II. vatikáni zsinat szellemétől?
- Vizsgálunk kellene az egyház és az állam szétválasztottságának kérdését és ezzel összefüggésben az egyház társadalmi jelenlétének kérdését. Vajon feladatunk-e továbbra is az egyház modernizálódásának sürgetése? Kell-e továbbra is sürgetnünk, hogy az egyház menjen a társadalom közelébe?
- Van-e feladatunk az egyház pénzügyeinek állami előírásokhoz igazításában?
- Vajon nem naivítás fiatalok (az új generáció) csatlakozását várni a MPR-hoz, hiszen minden területen azt látjuk, hogy a maguk útját járják, esetenként a maguk egyesületeiben vannak jelen? Mit tudunk mi, a MPR a fiataloknak adni? Vajon nem inkább azt kellene figyelniük, hogy a sajátos bázisdemokráciájukhoz mi, a MPR hogyan tud csatlakozni?

(3) A konferenciának jelentős hozadéka volt az értelmiségi tevékenység, cselekvés módjának tematizálása. A hozadékot röviden így lehetne megfogalmazni:

- láthatóan a tradicionális kritikai tevékenységnek sem a közéletben (a politikaiban még kevésbé), sem az egyházi életben, vagyis a teljes mai magyar társadalomban nincs tere;
- az anomias állapotban élő társadalomban (vagyis ott, ahol az egyetértések kialakításához hiányzik a közös nyelv) talán az egyetlen lehetséges tevékenység a mintaadás. A MPR azonban nincs abban a helyzetben, hogy mintát adhasson társadalmilag érvényesen. Ma Magyarországon talán a Pannonhalmi főapát, Várszegi Asztrik kivételével nincs mintaadó helyzetben senki sem;
- talán csak egyetlen esélyünk van a társadalom javát cselekvő módon szolgálni, a társadalmi integrációt javítani: a mediálás. Jól meghatározott konfliktusokat, megfelelő résztvevőkkel mediáció útján oldani.

Látszólag párhuzamosan az 54. konferenciával, valójában a konferencia alapattitűjével szorosan összefonódva alakult ki a *Lehet-e? fórum*, korábbi programokból, így a Zsinati Klub rendezvényeiből. A rendezvénysorozatot az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem egyesülettel közösen jegyezzük és működtetjük. Az *Egyház és Társadalom* önálló rovatban gyűjti az ide vonatkozó eseményeket és dokumentumokat. Remélhetjük, hogy rövidesen csakugyan elmondható lesz, hogy a MPR (és az EPMSZE) vállalja társadalmi konfliktusok mediációs tematizálását. Így tettünk például a közelmúltban az antiszemitizmussal, a rasszizmussal kapcsolatban, amit nyilván más témákkal kiegészítve folytatni kell. A fórumot *Kamarás István* és *Kőszegi Ábel* működteti.

„A *Lehet-e? fórumok* mindazon lehetőségeknek a feltérképezésére, becserkészésére, megfogalmazására, megvitatására és megvalósításának szorgalmazására valók, amelyek a keresztény értelmiségiek, Magyarország felelős polgárai és minden jóakarátú ember számára jelenthetnek célokat, feladatokat és felelőségeket. Ily módon, szerencsés esetben, akár össze is kapcsolódhat a *lehet-e?* és a *tehet-e?* vagyis az, hogy mit is tehet az, aki szerint lehet. Lehet-e egy asztal mellé ültetni a különféle lehetőségekkel különböző módon számoló, különféle vallású, világnézetű, értékrendű, habitusú embereket; különféle politikai nézeteket valló korábbi ellenfeleket és egymás mellett elbeszélőket; vagyis lehet-e háborúzás helyett kompromisszumot kötni, per- helyett párbeszédet folytatni, ígehirdetés helyett eszméket cserélni, kinyilatkoztatás helyett zsinatolni és gyűlölködés helyett megérteni a másikat? Elsősorban, továbbra is, társadalmi kérdések elemzésére kínálunk fórumot. Keresztény értelmiségi identitásunkért aggódó tagjainknak pedig azt üzenjük: a jelenlegi helyzetben nekünk kell szélesre tárni a mi ajtóinkat. A balatonszárszói ökumenikus konferencián meghirdetett és *SZARSZÓ 2011* címen olvasható zárónyilatkozat szellemében cselekszünk. Önkritikusnak kell lennünk, mindenek előtt és az ellentétes vélemények között közvetítésre késznek.” – idézet az *Egyház és Társadalom* online felületről.

(4) Következtetések

- A konferenciaforma a kongresszussal szemben a radikális újragondolás szükségességének felismerésén alapult, amely magában rejtette a kudarc lehetőségét is. Egyelőre azonban érdemesnek látszik megtartani a változtatásokat; finomítani viszont érdemes, például az éves szerkezetben megtartjuk az egy konferenciát és mellette két tematikus összefüggést tartanánk a konferencia témájában (de lehetne a konferenciát két tematikus szekcióba szervezni és ekkor az évközi tematikus összefüggések en-

nek részleteit dolgoznák ki, stb.), valamint havi közéleti fórumokat tartanánk (*Lehet-e? fórum*).

- Célszerű volna felújítani, illetőleg megerősíteni a MPR mozgalmi jellegét
- Lehet, hogy érdemes volna a MPR-nak és az E&T-nek megfogalmaznia viszonyát egymáshoz: ekkor lehetne estleg azt mondanunk, hogy a MPR alapvetően *önművelő* feladatokat vállalhat magára, abban a széles értelemben, hogy nem csak a pusztá megismerésre törekszik, hanem önmaga és környezete fejlesztésére törekszik; ekkor az E&T (a facebookos megjelenéssel együtt) lehetne a *közművelődés* fóruma.
- a MPR a nyilvánosság perifériáján van: feladatunk az volna, hogy beljebb kerüljünk (hogy megkerülhetetlenek legyünk, vagy szerényebben, hogy érdemes legyen ránk figyelni). De vajon érti-e a környező társadalom, hogy mit akarunk, mik a céljaink? Mondhatjuk persze, hogy menet közben vagyunk (milyen egyszerű is ezt mondani), de meg kell találnunk végre a mások (és közben önmagunk!) megszólításának módját. Ha a *Lehet-e? fórum* mediációjának útját járjuk, talán a perifériáról is el tudunk mozdulni. A *Lehet-e? fórum* fejlesztésével még sok dolgunk lesz, elsősorban módszertanilag kell megerősítenünk. A témák pedig azok lesznek, amik aktuálisan adódnak, természetesen úgyelve a konferencia tematikus javaslataira is.
- Érdemes volna az E&T-ben *Látogatások* címmel új rovatot nyitni. Olyan törekvéseket, szervezeteket hívhatnánk meg bemutatkozásra és követhetnénk nyomon tevékenységüket, amelyek valamilyen szempontból rokonságot mutatnak saját törekvéseinkkel és céljainkkal.
- Fel kell figyelnünk arra, hogy milyen nagy (társadalmi méretű) igény van a nyilvános megszólalások hitelessége iránt. A MPR ezt nyilvánvalóan nem tudja megteremteni minden esetben külön-külön, de a probléma tematizálásához való hozzájárulással tudhatja segíteni az igény megvalósulását, például azzal, ha a (társadalmi méretű) *közbizalommal*, illetőleg ennek hiányával foglalkozna.
- Ugyanígy, ha Ferenc pápa első lépéseire, megnyilvánulásaira gondolunk és elemezzük gesztusai mögött meghúzódó spiritualitását, aligha kerülhetjük meg az egyház előtt álló feladatokban a MPR konstruktív részvételének kérdését. A konferencián az elmúlt évben felvetődött témák szellemében is ezt az utat kellene járnunk.